

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY)

PL 3000

90014 Oulun yliopisto

12.5.2013

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristövastuualue

Veteraanikatu 1, PL 86

90101 Oulu

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen lausunto TerraWinD Oy:n Siikajoen Vartinojan ja Isonvan tuulivoimapuistojen YVA-selostuksesta

Viite: POPELY/18/07.04/2012

Vaihtoehdot ja voimalayksiköiden sijoittelu

Ottaen huomioon alueen ilmeinen merkitys lintujen muuttoväylänä PPLY katsoo, että tarkastelluista vaihtoehdoista parhaiten alueelle soveltuvat ne, joissa voimalaitosyksikköjen määrä on pieni (VE0+ tai VE1). Kuitenkin myös VE1:n osalta on tehtävä tarkennuksia yksittäisten laitosten sijoitteluun. Luontoselvityksen perusteella on esimerkiksi selvää, että Vartinojan laitospaikka 14 on syytä poistaa, jottei harvalukuisen ja pesimäpaikastaan riippuvaisen kanahaukan reviiriä tuhota turhaan (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2012, s. 95). Luontoselvityksessä kohde erottuu linnustoarvojen puolesta muutenkin. Myös Pahanevan ympäröiminen voimalaitoksilla Isonvan osa-alueella on haitallista linnuille. Selvityksen mukaan alueella pesii useita suon arvosta kertovia indikaattorilajeja, mm. riekko, kurki, liro, kapustarinta ja keltävästäräkki, joista useimmat ovat taantuneet viime vuosina niin koko maassa kuin alueellisestikin. Lisäksi alueella näyttäisi suppean selvityksen mukaan olevan merkitystä kurkien ja merihanhien yöpymis- ja ruokailualueena. Vaihtoehtojen 1–3 mukaisista laitospaikoista 12 ja 13 tulikin luopua linnustoarvojen vuoksi.

PPLY ei voi ymmärtää, miksi VE2:ssa on edelleen haluttu mennä Kivivaaran harjajensuojeluohjelman sisälle. Tilaa voimaloiden sijoittamiselle on runsaasti muuallakin. On selvää, etteivät voimalat 16, 17 ja 19 ole toteuttamiskelpoisia. Tätä puoltavat myös

luontoselvityksessä säästettäviksi esitetyt miltei luonnontilaiset suojuotit (rantakaartosuot), Kivivaaran eteläosan harjualueetta ja joiden tilaan voimalat 16, 17 ja 19 vaikuttaisivat heikentävästi. PPLY:n käsityksen mukaan Siikajoen kunta ei olisi suostuvainen kaavoittamaan tuulivoimaloita Kivivaaralle, kuten tulisi ollakin.

PPLY epäilee, että luontoselvityksen sivulla 23 on virhe. Tarkoitetaanko voimala 11:llä tosiasiaassa voimala 17:ää (VE 2)?

Luontoselvitys ja YVA-selostuksen luontovaikutuksia käsittelevät osuudet

Luontoselvityksen tulokset esittelevässä raportissa (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2012) on useita hyviä ominaisuuksia, joita toivoisi näkevän enemmän muissakin vastaavissa selvityksissä. Erityisesti käytetty kartoituspanostus on kuvattu selkeästi ja yksityiskohtaisesti. Tämä mahdollistaa selvityksen riittävyyden ja luotettavuuden arvioimisen varsin hyvin. Esimerkiksi taulukot 6-1, 6-4 ja 6-5, joissa on eritelty pesimälinnuston kartoitukseen ja muuttolintujen seurantaan käytetyt päivät maastotöiden kellonaikoneen sekä sää ja kartoittajat, ovat erinomaisia.

Muutoinkin luontoselvitys vaikuttaa laaditun asiantuntevasti. Laitospaikkojen kasvillisuuden ja linnuston inventointien tulokset on esitelty selkeästi ja ne vaikuttavat etupäässä uskottavilta. Inventointeja voidaan pitää pääosin riittävinä. Tosin laitospaikat, jotka muuttuivat kesken linnustokartoituskauden, tulisi selvittää tarkemmin. Mikäli myös muu hankealue olisi inventoitu tarkemmin, ei laitospaikkojen muuttuminen olisi ollut niin suuri ongelma. Osaltaan linnustokartoituksen tuloksien uskottavuutta heikentää kuitenkin se, ettei raportissa ole mainittu lainkaan useita näkyviä lajeja, jotka esiintyivät PPLY:n jäsenten omien havaintojen mukaan hankealueen ydinosissa koko kevään ja kesän ajan. Tällaisia ovat mm. Vartinhaan peltojen tuntumassa soidintavina havaitut hiirihaukka ja kaksi sinisuohaukkaparia.

Muuttolintuselvitykseen käytetty panostus on liian pieni, mikä aiheuttaa merkittävää epävarmuutta törmäysriskilaskelmiin. Muuttolintuosuudessa on muitakin ongelmia, joihin on palattu jäljempänä.

Siinä missä luontoselvitystä ja sitä koskevaa raporttia voidaan pitää pääosin asiantuntevana, samaa ei voi sanoa itse YVA-selostukseen sen perusteella laaditusta yhteenvedosta. Asiantuntemuksen puutteen lisäksi sitä vaivaa YVA-selostuksille yhä valitettavan tavallinen taipumus selittää asiat hankevastaavan kannalta parhain päin.

Yksi potentiaalisesti merkittävä alueen linnustoarvo on sen kautta tapahtuva petolintumuutto. Tämä tunnetaan toistaiseksi kuitenkin puutteellisesti eikä luontoselvitys tuonut tilanteeseen juurikaan parannusta, sillä esimerkiksi kevättalvisen kotkamuuton aikaista havainnointia tehtiin vain kahtena päivänä. Se kuitenkin tiedetään, että hankealueesta lähimmillään alle seitsemän kilometrin etäisyydellä sijaitseva Alhonmäki on yksi Pohjois-Pohjanmaan selvimmistä kevätkauden petolintumuuton solmukohdista. Alhonmäeltä petolinnut jatkavat useimmiten Hailuotoon, jossa niitä nähdään erityisen paljon Kirkkosalmen alueella (Höltkä 2013). Tarkkaa käsitystä siitä, mistä petolinnut Alhonmäen–Kirkkosalmen -reitille tulevat, ei kuitenkaan ole. Nyt YVA-selostuksessa

todetaan ikään kuin hankkeen vaikutuksia vähentävänä tekijänä, että petolintujen ”suuntaaminen kohti Hailuotoa pois päin rannikosta vie petolintuja pois päin hankealueesta” (s. 164). Todellisuudessa olisi tullut selvittää hankealueen merkitys yllä kuvatun reitin mahdollisena/todennäköisenä osana. Toisessa selvityksessä havaittiin kevään 2012 aikana läheiseltä Hummastinvaaralta yhteensä yli 1000 muuttavaa petolintua (PPLY:n jäsenen keräämä toistaiseksi julkaisematon aineisto) eli kymmenkertainen määrä tarkasteltavaan selvitykseen verrattuna. On selvää, että merkittävä osa näistä linnuista lensi Vartinoja–Isoneva -hankealueen kautta.

Lintuatlas-tietojen käyttäminen YVA-selostuksessa on lähinnä surkuhupaisaa (s. 164–166). Näin karkean tason aineistoja ei tulisi käyttää kuvaamaan yksittäisen selvärajaisen hankealueen linnustoarvoja, kuten PPLY jo YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa totesi. Selostuksessa viitataan edelleen usein Vartinojan alkuperäisen yhdeksän voimalaitoksen ympäristövaikutusten selvitykseen (Ramboll 2011), joka oli toteutukseltaan kuitenkin ylimalkainen ja ilman maastotöitä toteutettuna liian kevyt tähän tarkoitukseen. Omiaan vähentämään YVA-selostuksen luotettavuutta on esimerkiksi väite: ”Hankkeesta eniten häiriintyvillä lajeilla voi olettaa löytyvän jossain määrin korvaavia elinympäristöjä” (s. 174). Tämä vastaavissa selvityksissä edelleen valitettavan usein esiintyvä väite ei yksinkertaisesti pidä normaalitilanteessa paikkaansa. Luonnossa ei ole sopivia tyhjiä reviereitä odottamassa hankealueelta poistumaan joutuvia lintuyksilöitä, ellei sitten hankkeeseen kuulu näiden uusien korvaavien elinympäristöjen luominen.

YVA-selostuksessa on selittelyn makua. Voimalaitospaikat muuttuivat ja uusia voimalaitospaikkoja lisättiin selvitysten ollessa kesken, voimajohto- ja tienlinjaukset muuttuivat. Silti selvityksiä voidaan selostuksen mukaan pitää aina ”olosuhteisiin nähden riittävänä” (s. 171).

Muuttolinnut ja törmäysriski

Kevätmuuton tarkkailua suoritettiin 11 päivänä yhteensä 60 tuntia. Nämä jakautuivat kevään varrelle niin, että maaliskuussa muuttoa tarkkailtiin kahtena päivänä kuun lopussa yhteensä 21 tuntia, huhtikuussa niin ikään kuun loppupuolella kolmena päivänä yhteensä 13,5 tuntia ja toukokuussa hieman tasaisemmin kuukauden ajalle jakautuen kuutena päivänä yhteensä 25,5 tuntia. Koko kevätmuuton seurantapanostus oli tehty jo siinä vaiheessa, kun YVA-ohjelma asetettiin nähtäville 16.5.2012. Näin ollen ohjelmasta annetuissa lausunnoissa (PPLY, RKTL, yhteysviranomaisen) kevätmuuton tarkkailua koskeneita kommentteja ei voitu ottaa huomioon. PPLY pitää tätä erittäin valitettavana ja täysin YVA-prosessin tavoitteiden vastaisena. Edellä mainituissa lausunnoissa esitettyä – ja todellisuudessa siis jo tehtyä seurantapanostusta – pidettiin riittämättömänä. On selvää, että nyt YVA-selostuksessa esitetyt lintujen kevätmuuttoa koskevat tiedot ovat riittämättömiä. Kokonaisajankäytön riittämättömyyden lisäksi havainnointipannostuksen ajallinen jakauma on erikoinen. Suurin havainnointipannostus olisi pitänyt ajoittaa huhtikuun lopulle, jolloin tapahtuu suurin osa isokokoisten lintujen muutosta, ei toukokuulle.

Syysmuuton osalta seuranta oli hieman kattavampaa. Syysmuuttoa tarkkailtiin 17 päivänä yhteensä 101,5 tuntia. Hankevastaava näyttää lisänneen syysmuuton tarkkailupäiviä YVA-ohjelmassa esitetystä, jota on pidettävä hyvänä muutoksena. Syysmuuton seurantapanostusta voidaankin pitää hyväksyttävämpänä kuin kevätmuuton seurantaa. Näin erityisesti siitä syystä, että lintujen syysmuutto ei ole nykykäsitteiden mukaan alueella niin voimakasta ja reittien osalta keskittynyttä kuin kevätmuutto. Syksyllä linnut muuttavat leveämmällä rintamalla ja levähtelevät matkallaan enemmän. Syysmuutto myös jakautuu ajallisesti pidemmälle jaksolle kuin kevätmuutto. Kuitenkin myös syysmuuton osalta selvityksessä on ainakin yksi suuri

puute: kurkimuutto. Todistettavasti alueen poikki voi tapahtua merkittävää kurkien muuttoa syksyisin, jota ei ole huomioitu/havaittu lainkaan.

Joutsenia havaittiin keväällä 178 ja syksyllä 97, hanhia 851 ja 77, kurkia 766 ja 38 sekä päiväpetolintuja 92 ja 46 yksilöä. Havaintomäärät tukevat yllä esitettyjä oletuksia: hankealueen merkitys törmäysriskin kannalta merkittäville lajeille ja lajiryhmille on huomattavasti suurempi keväällä kuin syksyllä. Kahta viidesosaa pienemmästä havaintopannostuksesta huolimatta keväällä havaittiin 88 % kaikista luontoselvitykseen kirjatusta yllä mainittujen lajien yksilöistä.

Puutteena on pidettävä sitä, kuinka vähän YVA-selostusta varten on perehdytty muihin lähiseuduilla tehtyihin selvityksiin. Erityisesti törmäysriskilaskelmissa olisi voitu etsiä myös törmäysriskin teoreettista ylärajaa käyttämällä muissa töissä (mm. Kalajoki-Raahe tuulivoimapuistojen muuttolinnuston yhteisvaikutusten arviointi, FCG 2012) esitettyjä lintumääriä. Koska Isoneva–Vartinojan kautta lentävien lintujen määristä ja etenkin niiden vuosittaisesta vaihtelusta ei edelleenkään ole kunnollista käsitystä, voidaan olettaa, että ainakin sopivissa sääolosuhteissa alueen kautta voi muuttaa huomattava osuus esimerkiksi kaikista Pohjois-Pohjanmaan kautta muuttavista hanhista. Toisaalta riskilaskelmassa käytetty laajennettu havaintomäärä (jossa havaitun otoksen tulokset on mm. kerrottu koko hankealueen koolla ja muuttokauden kokonaispituudella) ovat varsin korkeita. Hanhia laajennetussa havaintoaineistossa on yhteensä yli 10 000 yksilöä (Yrjälä 2012, liite 11.4). Tämän enempää hanhia ei voine alueen kautta nykyisellään muuttaa.

Kokonaisuudessaan törmäysmäärät vaikuttavat kuitenkin pieniltä verrattuna esimerkiksi Kalajoki–Raahen tuulivoimapuistojen yhteisarvioinnissa saatuihin maksimimääriin (FCG 2012). Siinä missä Vartinoja–Isonevan alueelle rakennettaisiin enimmillään 44 voimalaitosta, joihin törmäisi 7–5 hanhea vuodessa (voimalaitoskohtainen suhdeluku 0,16–0,11), rakennettaisiin Kalajoki–Raahe alueelle enimmillään 304 voimalaitosta, joihin törmäisi 88 hanhea keväässä (0,29). Tärkeää olisi ollut käsitellä tarkemmin myös kaikkien Suomen länsirannikolle suunniteltujen tuulivoimapuistojen yhteisvaikutuksia. On täysin mahdollista, että jos rannikon läheisiä tuulivoimapuistoja toteutuu laajassa mittakaavassa, voi tällä olla populaatiotason vaikutuksia ainakin metsähanheen, jonka kannat vähenevät tällä hetkellä muutoinkin kovaa vauhtia. Vartinoja–Isonevan YVA-selvityksessä olisi ollut hyvä pohtia tarkemmin selvitykseen kohteena olevan hankkeen vaikutusta tähän kokonaisuuteen.

Ihmetystä aiheuttavat myös alhaiset lintujen lentokorkeusarviot. Tulos poikkeaa selvästi aiemmista tutkimuksista, joissa mm. 80 % hanhista on arvioitu lentävän törmäysriskikorkeudella. Suhdelukua pienuutta selittää osin varpuslintujen ottaminen mukaan tarkasteluun. Maastohavainnoijalta jäivät helposti jo 50–150 metrin korkeudella muuttavat pikkulintu- ja rastasparvet huomaamatta.

Arosuohaukka

Hankealueelta kahtena viime kesänä pesivänä löydetty arosuohaukka ansaitsee tarkemman käsittelyn. Arosuohaukka on maailmanlaajuisesti silmälläpidettävä ja Euroopassa erittäin uhanalainen lintulaji, jonka esiintymisalue on kokonaisuudessaan varsin suppea. Arosuohaukkoja on alettu tavata Suomessa ja eritoten Siikajoen–Limingan -alueella viime 2000-luvulla yhä useammin. Kokonaisuudessaan arosuohaukan kantojen on kuitenkin arvioitu olevan vähenemään päin (BirdLife International 2004).

Hankealueelta tehty pesälöytö on tietävästi vasta viides tai kuudes koko maasta (poikueen rengastus oli järjestyksessään kaikkien aikojen kolmas Suomessa). YVA-selostuksen kohta: ”Törmäyskuolleisuuden on

havaittu olevan merkittävää ainoastaan, jos voimaloita on sijoitettu alueille, joilla on useita vakituisesti asuttuja pesäpaikkoja. Useiden arosuohaukan vakituisten pesäpaikkojen sijaitseminen Vartin peltoalueen lähistöllä ei toki ole mahdotonta, mutta epätodennäköistä” (s. 176) on tätä taustaa vasten nähden käsittämätön. Nykytilanteessa useiden pesäpaikkojen ”vaatiminen” alueelle on perusteetonta. Sen sijaan lajin harvinaisuus korostaa entisestään nykyisten reviirien merkitystä. Kukaan ei tiedä, kuinka kauan arosuohaukan runsastuminen tulee Suomessa jatkumaan ja mikä lajille Suomeen mahdollisesti muodostuvan kannan merkitys tulee olemaan globaalisti.

PPLY esittää, että arosuohaukan vakiintumista alueelle seurataan vähintään kesän 2013 ajan. Mikäli laji pesisi alueella nyt kolmatta vuotta peräkkäin, voitaisiin Vartinojan aluetta alkaa pitää lajin ensimmäisenä tunnettuna vakiintuneena pesimäpaikkana Suomessa. Mikäli arosuohaukka tavataan pesivänä vielä alkavanakin kesänä alueella, PPLY ehdottaa, että lajin osalta pyydetään lausuntoa Suomen lintujen uhanalaisarvioita tekevältä työryhmältä. Mikäli lajin katsotaan vakiintuneen Suomeen, tulee sen uhanalaisuusluokka todennäköisesti olemaan erittäin uhanalainen (vrt. niittysuohaukka). Arosuohaukka on törmäysriskin kannalta hankala laji. Vakiintumisen ollessa kyseessä tulisi pesimäpaikkojen läheisistä voimalaitoksista luopumista harkita vakavasti.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto
Puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen
Suojelutoimikunnan puheenjohtaja

Kirjallisuusviitteet:

FCG. 2012. Kalajoki–Raahe tuulivoimapuistot. Muuttolinnustoon kohdistuva yhteisvaikutusten arviointi.

Hölttä, Harri (toim.) 2013. Lintujen muuttoreitit ja pullonkaula-alueet Pohjois-Pohjanmaalla tuulivoimarakentamisen kannalta. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ja Pohjois-Pohjanmaan liitto. Oulu.

Ramboll, 2011. Intercon Energy Oy – Siikajoen Vartinojan tuulivoimalaitosten ympäristövaikutusten selvitys.

Ympäristötutkimus Yrjölä Oy. 2012. Siikajoen Vartinojan ja Isonvan tuulipuistojen luontoselvitykset 2012.